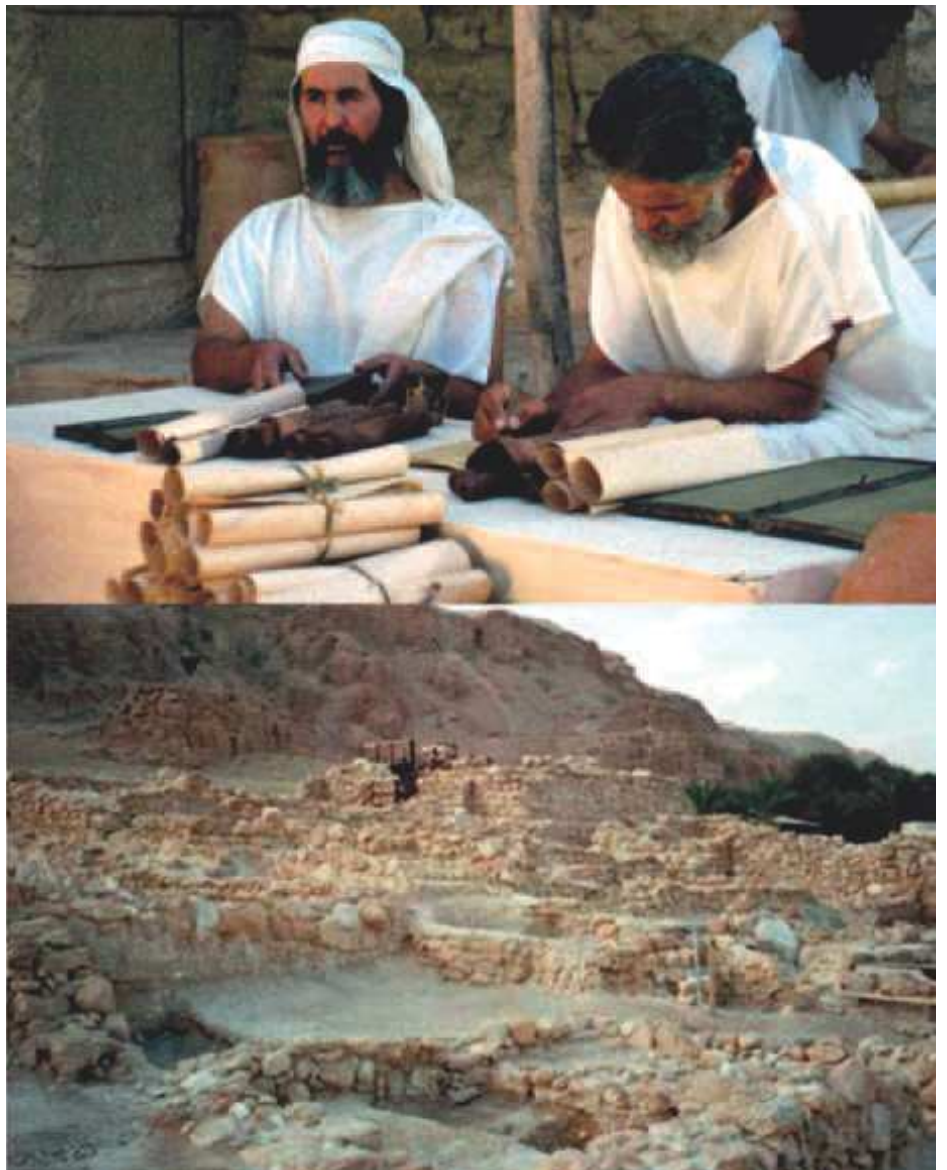

SEURAKUNNAN JUUTALAINEN SYDÄN

Osa 16

Pinchas Lapide (1922–1997) oli aikansa tunnettu ja arvostettu juutalainen jumaluusoppinut. Hän edustaa vanhempaa sukupolvea kuin Yechiel Eckstein juutalaisen uskonnon tutkijana ja selittäjänä. Lapidin ajatukset tunnetaan kristillisissä piireissä samasta syystä kuin Martin Buberin, Franz Rosenzweigin ym. ajattelijoiden, eli suhtautumisesta kiinnostuksella kristilliseen uskontoon ja Jeesukseen. Elinaikanaan Lapide vieraili myös Suomessa Israel-tilaisuuksien puhujana. Vuonna 1991 suomennettiin hänen 1980 kirjoittamansa kirja ”Hän saarnasi heidän synagogissaan”. Kirja käsittelee Jeesusta ja kristinuskoa suhteessa juutalaisuuteen. Se avaa hyvän näköalan juutalaisen oppineen ajatteluun ja juutalaiseen ajatteluun yleensä. Kirjan saatesanoissa todetaan mm: ”Professori Lapide esittää tässä kirjassaan hurskaana mooseksenuskoinena juutalaisena teologina mielenkiintoisen näkemyksen Jeesuksesta. Se eroaa tietenkin niistä erilaisista näkemyksistä, joita kristittyillä teologeilla on Jeesuksesta. Juutalaisilla teologeilla on kristittyihin teologeihin nähden eräs etu. Sen ilmaisee toinen tunnettu hurskas juutalainen Martin Buber sanoin, joita Lapide lainaa: ”Me juutalaiset tunnemme Jeesuksen sisältä käsin, hänen juutalaisen luonteensa vaikuttimia ja mielenliikkeitä myöten tavalla, joka jää saavuttamatta hänet Herrakseen tunnustavilta kansoilta.”

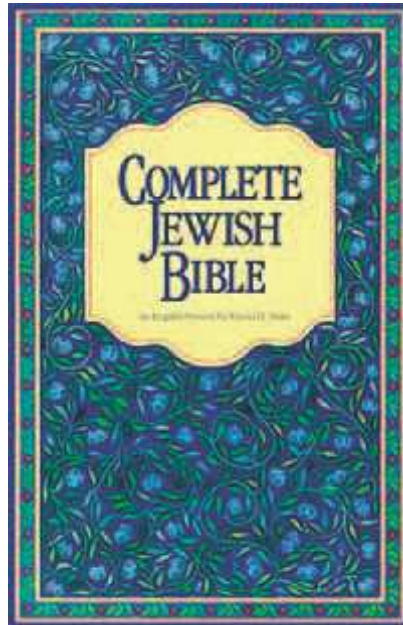
Kristillisyydessä teologiset näkemykset Jeesuksesta voidaan jakaa kahteen pääryhmään: Liberaaliteologian näkemys Jee-

Jeesusta on yritetty sovittaa myös esseelaiseksi.

suksesta ”karismaattisena”, muihin ihmisiin vaikutuksen tehneenä ihmisenä, jonka seuraajat perustivat oppinsa Hänen nimensä ympärille. Toinen näkemys on raamatullisen kristillisyyden tunnustus Jeesuksesta Jumalana, joka tuli maailmaan sovittamaan ihmisen synnin ja sitä kautta yhteyden elävään Jumalaan, Luojaan. Kirjan esipuheessa mainitaan Martin Buberin käsitys, että juutalainen tuntee Jeesuksen ”sisältä käsin”. Buberin Jeesus-kuva edustavan ”historiallista” ihminen – ei Jumala - Jeesusta. Juutalainen toki voi ymmärtää Jeesuksen juutalaisen taustan omasta taustastaan käsin selvemmin kuin pakana. Mutta se on ulkonaista, perinteestä ja kulttuurista syntyvää tuntemista. Kun käytetään termiä ”sisältä käsin”, viitataan ”sisäiseen tuntemiseen”. Se on Jumalan Sanan mukaan mahdollista vain uskomalla Jeesukseen omana Vapahtajana – ei esim. ”suurena veljenä”: ”Kaikki on minun Isäni antanut minun haltuuni, eikä kukaan muu tunne Poikaa kuin Isä, eikä Isää tunne kukaan muu kuin Poika ja se, kenelle Poika tahtoo hänet ilmoittaa” (Matt. 11:27). Raamattu ei tässä tee erotusta pakanan eikä juutalaisen välillä. Hämmäntävää on maininta kansoista, jotka tunnustavat ”hänet Herrakseen”. Mitä ne kansat ovat? Termillä tarkoitettaneen ns. ”kristittyjä” länsimaita. Kaikki kuitenkin tiedämme, että vaikka näissä maissa kristillisyyden vaikutus ei yksikään niistä ole koko kansan mittakaavassa koskaan tunnustanut eikä tule tunnustamaan Jeesusta. Tämä tunnustaminen on Raamatun mukaan varattu Israelin kansalle Messiaan toisen tulemuksen yhteydessä.

Saatesanojen lopussa mainitaan: ”Lapide tuntee Jeesuksen monessa suhteessa paremmin kuin moni kristitty. Yhdessä asiassa uskovan kristityn ja uskovan juutalaisen käsitykset Jeesuksesta eroavat ratkaisevasti toisistaan. Uskovalle kristitylle Jeesus on profeettain ilmoittama Messias, Vapahtaja; uskova juutalainen pitää sitä mahdollisena mutta ei varmana. Lapide kirjoittaa: ”Hän (Jeesus) voi myös olla tuleva Messias – sen me kuitenkin saamme tietää niin pian, kuin hän tulee tai palaa takaisin.” Kristillinen ajattelu on aina mieltänyt ”uskovan” tarkoittavan Jeesukseen Vapahtajanaan uskovaa juutalaista ja pakanaa. Saatesanat antavat termille toi-

sen merkityksen: uskova juutalainen on perinteisen juutalaisen uskontoperinteen noudattaja eikä Jeesukseen uskova juutalainen. Jo ennen kirjan ilmestymistä suomalaisessa Israel-ystävyydessä oli käyty pitkään keskustelua suhteesta juutalaisuuteen ja Jeesukseen Messiaana uskoviin juutalaisiin. Erään näkemyksen mukaan Israel-ystävyyden tuli suuntautua ennen muuta ”juutalaisiin juutalaisiin” ja karttaa

messiaanisia juutalaisia, koska heidän huomioimisensa olisi loukkaus muille, ennen muuta uskonnollisille, juutalaisille.

Juutalaisten uskonoppineiden näkemys Jeesuksen mahdollisesta messiaanisuudesta on tuttua kahden liiton teologian omaksuneen Rosenzweigin kirjoituksissa. Hänkin toteaa uskosta tai ei-uskosta Jeesuksen messiaanisuuteen: ”... kumpikaan ei ole koko totuus, vaan se saadaan tietää vasta päivien lopulla.” Tätä ajatusta on aikojen kuluessa lainattu paljonkin suomalaisessa Israel-ystävyydessä: Antaa Messiaan tulemuksen ratkaista asia. Mutta Jeesuksen lähetyksäkyn ja Raamatun kokonaisilmoituksen valossa, eikö silloin ole jo liian myöhäistä? On vaarallista pyrkiä muuttamaan Raamattuun perustavaa kristillistä termistöä ja sen merkityksiä. Jeesukseen uskovasta juutalaisesta pitää käyttää ”uskova” nimitystä kristillisessä yhteydessä. Heille on tullut, uskovina juutalaisina, selväksi, että Messias on jo kerran saapunut. Jumala ei jätä juutalaitakaan epä tietoisuuteen Messiaan persoonasta. ”Ehkä”, ”voi olla” yms. ilmaisu juutalaisten jumaluusoppineiden puolelta ovat vilpittömiä epä tietoisuuden ilmauksia tai keino viestittää kristityille: odotetaan kaikessa rauhassa – ilman Kristuksesta todistamisen mukanaan tuomaa jännitettä.

Kirjansa alussa Lapide mainitsee seikkoja, jotka yhdistävät hänet Jeesukseen läheisemmin kuin kristityt raamatuntutkijat. Näitä ovat:

- asuinsija (Israelin maa),
- kieli (Jeesuksen ajan heprea ja aramea),
- käsitys Raamatusta (tarkoittaen VT:ia, joka Lapidin mukaan on ainoa Pyhä Kirja Jeesukselle ja hänelle. Sitä tulkitaan juutalaisen rabbiinisen perinteen mukaan),
- itämainen mielikuvitus (vertaukset ja viittaukset Raamatussa, jotka Lapidin mukaan menettävät paljolti merkitystään käännettäessä sanaa hepreankielistä),
- huoli Israelista (Jeesus oli kerran huolissaan kansansa puolesta pakanavallan ulkoisen uhan ja ihmisten sisäisen epäuskon takia – samoin kuin nyt uskonnolliset juutalaiset),
- ”sanomaton” (tällä Lapide haluaa viitata siihen, että Jeesuksen sanat eivät aina tarkoita sitä, mitä me luemme niiden tarkoittavan. UT:n teksti on luettava kriittisesti. Vain ”galilealais-farisealais-rabbiini” ajatusmaailma avaa pääsyn ymmärtämään oikein Jeesuksen sanomaa).

Toteamme, että tässä on paljon perää. Juutalaisen kulttuurin, perinteen ja historian tuntemus antaa Jeesuksesta ja Hänen opetuksistaan paremman kuvan. Mutta raamatullisesti ajatellen Lapidin yhteys Jeesukseen rakentuu ulkoiselle pohjalle – ei sisäiselle. Lisäksi huomioimme hänen painottavan rabbiinijuutalaisuuden merkitystä UT:n selittämisessä. Rabbiinijuutalaisuus, joka ei usko UT:n jumalalliseen alkuperään, voi kyllä laajentaa uskovon kristitynkin näkemystä tuomalla siihen lisää syvyyttä juutalaisen perinteen tuntemisen kautta. Kristuksen – ja sitä kautta Raamatun - tosi merkityksen sisäinen tunteminen on kuitenkin mahdollista juutalaiselle ja pakanalle vain uskoontulon kautta.

Selventäessään omaa ja juutalaisuuden suhdetta UT:n evankeliumiin Lapide toteaa sen olevan: ”juutalaisen uskon todistus, jonka uskonnolliset juutalaiset ovat laatineet ensi sijassa uskonnollisille juutalaisille juutalaisista.” Tässä on kysymyksessä samankaltainen kristillisestä näkemyksestä poikkeava ilmaisu kuin saatesanojen ”uskova juutalainen” kohdalla. Lapidin mukaan UT ei ole kirjoitettu ”uskovalle”, vaan ”uskonnolliselle” juutalaiselle. Lisäksi kirjoittajina ovat olleet ”uskonnolliset” juutalaiset. Ko. sanojen käyttö on Lapidelle johdonmukaista. UT:ia ei voi hänen mukaansa selittää muuten kuin rabbiinisen perinteen pohjalta. Juutalainen uskonto on tärkein. Kristillisen uskontunnuksen pohjalta voimme laatia toisen version siitä mikä UT on: ”UT on kirja uskosta persoonalliseen Vapahtajaan, Jeesukseen Kristukseen, jonka Häneen uskovat juutalaiset ovat kirjoittaneet (Jumalan Pyhän Hengen inspiroimana) kaikille ihmisille, myös pakanoille, alkaen juutalaisista.”

Lapide ei usko UT:n sanoman säilyneen alkuperäisenä. Tässä hän asettuu samalle linjalle kuin lukuisa joukko kristillisen uskonnon liberaaliteologeja. Eritoten he korostavat Raamatun ”kriittisen” tulkinnan tärkeyttä. Todistaakseen näkemystään Lapide tulkitsee piispa Papiiaan (n. 135 jKr) lausuntoa Matteuksen evankeliumin kääntämisestä: ”... ja jokainen käänsi sen parhaan kykynsä mukaan”, merkitsevän sitä, että tekstiin tuli samalla merkittäviä

virheitä. Kuten ”Ihmisen Poika”, joka tulisi kääntää tarkemmin sanoilla: ”ihminen”, ”kuka tahansa” tai ”yksi meistä”. Jeesus tuli ihmiseksi, oli ”yksi meistä” mutta Raamatun mukainen kuvaus lisää tähän: ”kuitenkin ilman syntiä” (Hepr.4:15). Se erottaa Jeesuksen meistä ja vain sen kautta Jeesuksen tosi tehtävä voidaan käsittää. Lapidin mukaan Raamattu sisältää useita ”muistiin merkintä- tai lukuvirheitä”, jotka hämärtävät Jeesuksen sanoman. Näkemyksensä tueksi Lapide esittää ilmeisesti aivan oikeita täsmennyksiä eräisiin sanoman kannalta vähämerkityksisiin kohtiin. Hän tuo esille myös oletuksia, kuten: ”mitä todennäköisesti” on lukenut ”kadonneissa lähdeteksteissä”. Lapide mieltää myös Jeesuksen olleen ”ystävällisissä väleissä” essealaiseen oppiin. Vaikka jotkut Jeesuksen opetukset ovat samankaltaisia kuin essealaisilla, (joka on luonnollista, koska molemmat perustivat VT:n kirjoituksiin), ei Jeesus kuitenkaan olisi voinut hyväksyä essealaista näkemystä. Se oli luostarikeskeinen, lakipitoinen erottautuminen omaksi juutalaisuuden suunnaksi. Lapidin mukaan olemme UT:n tutkimisessa ”uuden aikakauden kynnyksellä”. Jeesuksen omat sanat (huom. jotka eivät aina ole niitä, jotka luemme Raamatustamme) löytyvät, kun löydämme väärin tulkintojen, käännösten ja päällekkäis tekstien alta aidon merkityksen.

On hyvä painottaa tarkkaa tutustumista Raamattuun ja sen sanomaan kuten Lapide tekee. Mutta samalla voidaan todeta Lapidin kertovan meille, ettei UT ole luo-

tettava. Hän kertoo etsivänsä --- ei ”neljän kreikkalaisen evankelistan Jeesusta” -- vaan alkukirkollista Jeesusta, joka oli: ”juulistaja”, ”profeetta”, ”Jumalan mies”, ”maallinen”, ”uskottava” ja jonka ”liha on yhtä heikko kuin meidän ja joka rakasti elämää ja pelkäsi kuolemaa.” Tämä Jeesus on Lapidin mukaisesti alkuevankeliumin todellinen Jeesus. Jeesus nimiselle ihmiselle Jumala antoi tehtävän ”kuunnella ja saarnata”. Lapide jatkaa: ”Edessämme seisoo mies, joka sai kansan keskuudesta itselleen opetuslapset, jotka etsivät Messias-ta, Daavidin poikaa, luvattua, ja löysivät hänet Jeesuksessa, pysyivät hänessä ja uskoivat häneen, kunnes hän alkoi uskoa itseensä ...” Juutalaisten uskonoppineiden Jeesus-kuva, jota tarjotaan myös kristityille, on ihminen, profeetta, jonka opetuslapset löysivät ja alkoivat pitää Häntä Messiaana. Lopulta Hän itsekin alkoi uskoa olevansa Messias. Pahimmillaan piiryy eteemme kuva miehestä, joka alkoi uskoa omaa harhakuvitelmaansa itsestään ja jota harhaa muut hänen ympärillään olevat vahvistivat. Ajattelussa on siis ilmeinen ristiriita.

Raamatun kuvaus on kuitenkin vastakkainen. Ensinnäkin, Jeesus itse valitsi jokaisen opetuslapsensa. Toiseksi, Jeesus tiesi olevansa Jumala ja Messias jo ennen kuin Hän oli valinnut heistä yhtäkään. Todistuksen Jeesuksen jumaluudesta atoi myös hurskas Simeon Jeesuksen ollessa vasta 8 päivän vanha (Luuk. 2:30–34). Eliaan hengessä Jeesukselle tietä valmistanut Johannes Kastaja oli toinen kiistaton todis-

taja (esim. Luuk. 3:16–22). VT:n profeetat ja lukuisat esikuvat todistavat Hänestä. Jo varhain niitä lukiessaan Jeesus tiesi niiden kuvaavan itseään. Lapidin käsitys lähtee siitä, että evankeliumien esittämä Jeesus ei voi olla todellinen, koska ne korostavat myös Jeesuksen jumaluutta. Oikea ”viides Jeesus” on löydettävissä kriittisen raamatuntutkimisen kautta. Tiedämme, että tämän Jeesuksen on löytänyt myös kristillinen liberaaliteologia. Jeesus ei siis ollut eikä ole Jumala. Sen sijaan Lapidin kirjoittaa: ”Kristityt ja juutalaiset tiedemiehet ovat pohjimmiltaan yhtä mieltä siitä, että Israelin Jumala ... on myös Jeesus Nasarettilaisen Jumala ... ” Kristuksen inhimillisyyttä osoittava käsite: ”tulla lihaksi”, pitäisi Lapidin mukaan tervehdyttää. Hänen mukaansa tätä käsitettä ”kristityt eivät ota todesta”. Lapidin käsittelee myös kristittyjen uskontunnustusta: ”Loppujen lopuksi kirkon uskontunnustuksen käsite vere homo ei tarkoita mitään muuta kuin todellista ihmistä, ei yli-ihmistä eikä valespukuista Jumalaa eikä suinkaan abstraktia henkiolentoa, joka leijaillee maanpinnan yläpuolella ruusunpunaisissa pilvissä.” Hieman myöhemmin Lapidin antaa käsitteelle ”vere homo” uuden, mielestään syvällisemmän merkityksen ”vere judaeus” – korostaen tällä Jeesuksen olleen juutalainen ihminen.

Jeesukseen uskovat pohjaavat ymmärryksensä Jumalan ilmoitukseen, Raamattuun ja näkevät VT:n ja UT:n yhteyden. Lapidin ei ota tässä kirjassaan paljonkaan kantaa syntikysymykseen, jonka käsittämisen ja hyväksymisen kautta moni Raamatun ilmoitus alkaa selvetä. On muistettava, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Kun tämä kuva synnin kautta turmeltui, Jumala itse tuli ihmiseksi. Jeesus oli täydellisesti ihminen Jumalan käsityksen mukaan, sillä Hän oli synnitön. Siksi Hän aikaansai myös täydellisen pelastuksen sovittamalla puolestamme syntimme. Jeesus eli juutalaisena, mutta sen lisäksi Hän oli ja on vielä paljon enemmän: Jumalan kuva, Jumalan ihminen ja Jumala. Kun halutaan murentaa Jeesuksen jumaluus pitää asettaa kyseenalaiseksi kaikki mikä UT:ssa siihen voi viitata. Kirjassa viitataan, että evankeliumeihin ei voi luottaa sillä ne eivät kerro historiallista totuutta Jeesuksesta. Tämä ajattelu tukee käsitystä, että

itse asiassa meillä ei Raamatussa olekaan käytössämme Jumalan Sana, vaan alkupe- räisestä vääristynyt, ihmistekoinen tekstilajitelma.

Inhimillinen Jeesus ei voi myöskään olla ihmeidentekijä. Lapidin kirjoittaa: ”Meidän aikamme juutalaisen UT:n tutkijan tehtävä on siis kaksitahoinen: Ensiksi Jeesuksen henkilön vapauttaminen usein liioitelluista ihmeteoista, jotka olivat ensimmäisen vuosisadan evankelistoille välttämättömiä, jotta ... tuon ajan pakanamaailma olisi saatu vakuuttuneeksi Jerusalemin ilosanomasta ... kreikkalaisten evankelistojen hyvää tarkoittava mutta usein liioitellun ihannoiva kerronta on saatettava oikeisiin mittasuhteisiin ja tehtävä se historiallisesti ymmärrettäväksi. Siten Jeesus saadaan takaisin maan pinnalle ... ” Lapidin mielestä tässä ”historiallisen” Jeesuskuvan luomisessa ”moderni judaistiikka kaikkine apuneuvoineen” on kristitylle maailmalle korvaamaton apu. Raamatun kirjoitusten mukainen Jeesus-kuvamme tulisi riisua kaikesta, mikä sotii juutalaisuuden Jumala-käsitystä vastaan. Kaikki,

mikä todistaa Jeesuksen jumaluudesta, on evankelistojen liioiteltua ihannoitua. Mutta mitä jää jäljelle? Uskosta osaton juutalaisuus ja kristillisyydestä langennut liberaaliteologia opettavat samaa: UT ei olekaan Jumalan ilmoitus. Mutta jos kiellämme UT:n jumalallisen alkuperän, joudumme kieltämään koko Raamatun, myös VT:n. Jeesus halutaan ”maan pinnalle”, pelkäksi ihmiseksi. Sana opettaa, ettei Jeesus ollut lähtöisin maasta:

”Sillä minä olen tullut taivaasta” (Joh. 6:38, ks. myös jae 41).

”Ja Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskelämme, ja me katselimme hänen kirkkautansa, senkaltaista kirkkautta, kuin ainokaisella Pojalla on Isältä; ja hän oli täynnä armoa ja totuutta” (Joh. 1:14).

”Jeesus sanoi heille: ”Totisesti, totisesti minä sanon teille: ennenkuin Abraham syntyi, olen minä ollut.”” (Joh. 8:58). □

JATKUU

Klassikkokirja "Kätköpaikka" nyt Israelin Ystävät ry:n kirjakaupassa. Saatavana sekä kirjana että äänikirjana. Hinnat: kirja 10 eur., äänikirja 15 eur.